

ésszel alig felfogható borzalmak kényszerítenek hőkölésre, azok borítanak örökös gyászba, de ezáltal dekódolni is tudjuk az irodalom példabeszédeit. Nincs olyan történelmi korszakunk, amelyben ne akadt volna diktátor, vezér, ne csomósodott volna irtó, pusztító hatalommá az ideológia, és ne hurcolták volna fogságba, megsemmisítő táborokba a férfiakat. A Székelyföldet különösképp sújtotta az idegen despotizmus: akkor került Erdély egész hadserege a krími tatárok fogságába, amikor Európa már elfelejtette a sárga veszedelmet (1657. július 31.), Világos után a Habsburgok hurcolták várbörtönökbe a honvédek ezreit, a bukovinai csángó férfiak a hírhedt „koncentrákon” rokkantak meg, a két világháború hadi-

foglyai jórészt az Urál-hegység ólombányáiban és a szibériai priccseken sýnylódtek, Kárpátalján a málenkij robot áldozatai, az elpusztított férfiak ezrei porladnak ismeretlen sírokban Eurázsia vad tájain, Délvidéken tízezres magyar tömegeket mészároltak le, Felvidéken százezreket tettek hontalanná, telepítettek ki... Benne van nemcsak a tudati, hanem a tudatalatti világunkban is ez borzalom, és abból a mélységből tör fel minduntalan, ahol a balladák születnek.

Igen. A balladák a nép, a nemzet emléknymoi.

Czegő Zoltán új könyvével ezt az utat járta be – sikerrel. A prózáíró teljesítményét a költő juttatta diadalra.

Hegedűs Imre János

Szószerk és csönd

Búcsú Szei Ernőtől

Szei Ernő csendesnek, visszafogottnak látszó embernek tűnt, akiben azonban hatalmas intenzitással működött egy szellemi értelemben vett, minden értékre nyitott csillapíthatatlan éhség. Az irodalom, a képzőművészetek és a zene rajongója volt, aki alkotóként a grafikában és a költészetben mindenki mással összetéveszthetetlen stílust alakított ki. A Szei-versekről maga a szerző vallotta, hogy bennük „nem a téma árnyalt kibontása az elsődleges, sokkal inkább a létérzés, a hangulat, a pillanatnyi idő eltolása az öröklét felé. A konkrét belenyomása a végtelenbe, az általánosba.” Köteteit csak élete utolsó két évtizedében jelentette meg, noha több mint ötven éven át írta verseit.

Az a megtiszteltetés ért, hogy legutóbbi, illetve időközben bekövetkezett halála okán helyesebb, ha azt írom, legutolsó kötete fülszövegének megírására engem kért fel. Azonnal ígent mondtam, és az első gondolatom az volt, hogy azt az érzést kell visszaadnom, ami a Szei-versek olvasásakor fogja el az embert. Valamiféle extravagáns, de mégis magától értetődő filozófia, tömény intellektualizmus, a groteszk és a józanság egyszerre működtetik ezt a (Bistey András remek észrevételével) klipszerűnek talált költészetet. Minden szövege ruganyos, eleven, erőteljes duzzadó és fiatalos volt még akkor is, amikor szerzőjüket egyre több testi baj gyötörte.

Buñuel ír az önéletrajzában olyan mondatokról, amelyek első ránézésre abszurdnak látszanak, de valójában az igazság fénye sugárzik belőlük. Egy példát is felmutat erre: „A mortadellát a vakok gyártják.” Amikor Szei Ernőt olvasok, mindig ez jut eszembe, hiszen az ő versei tele vannak efféle különleges mondatokkal. „A vers varázsszer, metaforatéglében.” „Minden részvétem a klorofillban szegény szavaké.” „A kezdet gyászol, a vég ünnepel.” Ezek finoman, de határozottan kimozdítják az embert nyugalmából, és szokatlan útra visznek. Ez az út kitartóan emelkedik, szuszogunk tőle, igyekeznünk kell, hogy lépést tartsunk a költővel, de valahogy erőt kapunk a versektől, és csodák csodája, a lépteink tempója egyre gyorsul. Észrevétlenül átragad ránk az a lázas izgalom, ami Szei Ernőnél sajátos módon egy töről fakad a bölcs nyugalommal és tántoríthatatlansággal. Különleges szemlélet, különleges látás az övé, amellyel összekapcsol, egymás erőterébe helyez dolgokat, fogalmakat, amelyek szinte kinyilatkoztatássá alakítják egymást. Ahogy olvassuk a verseket, kétségek nélkül elfogadjuk, amit Szei Ernő közöl velünk. A legnagyobb természetességgel vesszük tudomásul versteremtő elméjének a legkülönösebb darabjait is, és szinte csodálkozunk rajta, hogy eddig ez miért nem jutott senkinek az eszébe.

Szei Ernő nagyon sok hatást fogadott be a külvilágból, de versei nem csupán ezeket visszhangozták. Belső világának gazdag asszociációs rendszere mint valami bonyolult gépezet folyamatosan átdolgozta, újratemtette és egybegyúrta mindazt, ami másoknál külön tétel marad. Élet és elmúlás, szellemi, erkölcsi próbatételek sokasága, helytállás, kudarc, töprengő ösztönösség, bátorság, veszélyérzet, ugyanakkor hit a rossz megváltoztathatóságában: ezek együtt adják Szei Ernő izgalmas költészetét.

A Magyar Napló szerkesztői búcsúznak kedves szerzőjüktől. Sírfeliratként álljon itt *Vörös folt* című versének utolsó versszaka: „Itt ez a vörös folt, életed összes / ütközéséből egyetlen nyom maradt. / A világra jövedeledkor rád ütött / alapstigmát már a bőröd alatt viseled.”

Filip Tamás